

De twee invasies. Hoe grootvaders broer uit den oost weerkeerde

J. Huf van Buren en Maurits Sabbe

bron

J. Huf van Buren en Maurits Sabbe, *De twee invasies. Hoe grootvaders broer uit den oost weerkeerde*. Plantyn, Gent 1906

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/huf_001twee01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

HUF VAN BUREN

J. Huf Van Buren.

De heer J. Huf Van Buren - zijn eigenlijke naam is Heuff - die als vertegenwoordiger optrad van de Nederlandsche Regeering op het tegen 't einde van Augustus te Brussel gehouden 29ste Taal- en Letterkundig Congres, behoort tot de getrouwe bezoekers dezer samenkomsten. Hij verzekerde ons dat het Brusselsch Congres zijn veertiende was, en wij, de jaarboeken raadplegend, zien hem reeds als een oud-bekende op dat van Brugge in 1884, bij welke gelegenheid *Het Volksbelang* van hem schreef dat zooveel Vlaamschgezinden op de avondzittingen in den *Cercle libéral* zijn aangename kennis gemaakt hebben. De heer Huf Van Buren, die toen nog zooveel jonger was en meer schreef dan thans, heeft naar aanleiding van het Brugsch Congres een novelle geplaatst in het dagblad *De Amsterdammer* en ons verlof gegeven haar hier te herdrukken

Deze schrijver beweegt zich het meest op historisch-romantisch gebied. Hij gaf twee dikke bundels historische novellen: *Grootheid en Val en In 't harnas*, en twee deelen reisverhalen: *Langs Lahn en Dill*, waarin een uitvoerige beschrijving voorkomt van het stedeke Dillenburg, waar het Nederlandsch Vorstenhuis zijn stamzetel heeft. Verder noemen wij de uitvoerige geschiedkundige romans *De Kroon van Gelderland*, destijds door den gestrengen beoordeelaar Busken Huet met grooten lof ontvangen; *De Mannen van Sint-Maarten*, spelend in het Utrecht der 15de eeuw; *De Laatste der Arkels*, mede uit het begin der 15de eeuw; *hertog Adolf*, een vervolg op de Kroon; *de Jonker van Duinenstein*, een dorpsverhaal, uit den rumoerigen tijd vóór 1848, *Johannes de Speelman*, zijn laatste groote werk, twee jaar geleden verschenen, een avontuurroman uit het begin der 18de eeuw. Daartusschen valt nog een studenten roman, mede als tooneelstuk verschenen en gespeeld: *Oom Frederik*. En dan wordt nog door Professor Jan te Winkel in *Eene halve Eeuw* aan Huf Van Buren het vaderschap toegekend van den roman *Kippeveer* door Cosmus, 'een scherpe satire op nauwkeurig waargenomen personen en toestanden', gelijk de hoogleeraar het uitdrukt. Die satire slaat vooral op den toenmaligen eersten minister dr. Kuyper en zijn volgelingen.

Huf van Buren heeft ook voor en over het Tooneel geschreven en het blijkt uit de handelingen van onze Taal- en Letterkundige Congressen dat hij meermalen pogingen in het werk gesteld heeft om toenadering tusschen Noord- en Zuid-Nederland langs den weg van het Tooneel te bewerken, wat hij ook door bezoeken ten onzent heeft trachten te steunen: een denkbeeld dat inderdaad ter wederzijde van den Moerdijk meer en meer ingang blijkt te vinden.

De twee invasies.

Een herinnering aan het Letterkundig Congres te Brugge, medegedeeld door J. Huf Van Buren.

I.

Wij spoorden op een mooien zomernamiddag met ons vieren van Antwerpen, over Brussel en Gent, naar Brugge, waar een Letterkundig Congres zou gehouden worden; en wij genoten van gezelligen kout en van de schoonheden die de weg ons opleverde. Het vlakke land in Brabant en Vlaanderen heeft, wat zijn uiterlijk aanzien betreft, veel overeenkomst met de boomrijke kleistreken van Noord-Nederland. Overal langs den weg ziet men fraaie landschappen, die hunne bekoorlijkheid ontleenen aan het geboomte, dat hier in grooter overvloed dan in ons vaderland, vooral rondom de dorpen, aanwezig is. Weilanden en vee treft men slechts weinig aan, en ook niet veel vruchtdragende

boomen; want het zijn hoofdzakelijk iepen, elzen, populieren, wilgen, en soms ook eiken, die het bouwland, dat meestal aan smalle akkers ligt, omboorden, en vele landhoeven en dorpen in een groen nestje schuil doen gaan. Gedurende een gedeelte van den weg, in de omstreken van Aalst, heeft het landschap echter een geheel eigenaardig karakter; want de grond is er heuvelachtig, en men ziet er bijna niets meer dan een enkel gewas, de hop, die zwierig tegen zeer lange sparren opgroeit en met hare gele klokken wuift en beiert in den helderen zonneschijn.

Kleine rivieren, als de Nethe, de Dender, de Senne, doorkronkelen het Brabantsche en Vlaamsche land; en meer dan eens zagen wij nabij de spoorwegbruggen een aantal knapen die zich het frissche water, het warme weder en den Zondagnamiddag ten nutte maakten, en in badkostuum langs den groenen oever dartelden of baadden en plasten in den helderen vloed. Zoo reden wij voorbij steden, dorpen, eenvoudige spoorwegstations, en zeer fraaie landhuizen, die hier en daar uit het geboomte van een park te voorschijn komen; en terwijl de weg ons genoeg stof tot kijken en tot praten opleverde, zouden wij ongemerkt de stad Brugge genaderd zijn, indien het steeds vermeerderend aantal reizigers er ons niet aan herinnerd had.

Bij ieder volgend station werd de toevloed

grooter, en moesten er uit gebrek aan plaats een aantal reizigers blijven staan. Ons echter liet men met vrede, misschien omdat men meende, daar wij uit het portier keken, dat onze coupé vol was. Wij reden dus rustig voort, tot aan het laatste station voor Brugge. Zonder dat wij er op bedacht waren, werd plotseling de deur van onze coupe opengerukt en wij werden in den letterlijken zin des woords *o v e r r o m p e l d*. Er had een inval - of, zooals ik liever met een vreemd doch juister klinkend woord zeggen zal, een invasie plaats. Een twaalfstal plattelanders van den kleinen boerenarbeidersstand, vereerden ons eensklaps met hun gezelschap, en bekreunden er zich volstrekt niet om toen wij de opmerking maakten dat zij misschien in een verkeerde klasse terecht gekomen waren. Zij namen de vier onbezette plaatsen in; en zij die geen zitplaats konden krijgen, bleven staan of hangen, en hielden de portieren open, opdat er meer lucht en meer ruimte wezen zou. Inmiddels zette de trein zich in beweging en trachtten wij een gesprek aan te knopen met onze vreedzame West-Vlaamsche reisgenooten. Dat gesprek wilde echter niet best vlotten, want bij het verschil van taal en tongval en het gedruisch van den trein konden wij elkander niet goed verstaan. Ook waren de menschen niet op hun gemak, omdat zij verlegen waren met hun houding. Eene jonge, stevig gebouwde, aankomende

deern, wier bruine gelaatskleur en grove handen te kennen gaven dat zij gewoon was veldarbeid te verrichten, was zoo verlegen dat zij een hoogen blos kreeg en geen woord durfde spreken, toen ik haar een zitplaats op mijn knie aanbood. Zij bleef halsstarrig weigeren, niettegenstaande ik haar met mijn beste en gemeenzaamste Vlaamsche uitdrukkingen trachtte te overreden - waarschijnlijk, zoo dacht mij, omdat haar vrijer bij het gezelschap was, en zij hem niet door een al te groote gemeenzaamheid met den vreemdeling wilde ergeren.

- Toe, Marieke, 'k zou het mar doen! riep op eens een stem aan de andere zij van de coupé.

- Wilde gij dan? vroeg ik. Wilde een oogenblikke bij mijn rusten?

- Waarom niet? was 't antwoord. Den dag is nog zo lank, en ik en ben nie verveerd vur 'nen manskerl.

- Toe mar, Jeannette! riepen een paar anderen; en een oogenblik later rustte een jonge en bevallige Vlaamsche deern op de punt van mijn knieën, tot groot vermaak der aanwezigen. Zij liet zich nu weldra een paar woorden Fransch ontvallen, en daarop sprak ik haar in het Fransch aan, in welke taal zij mij zeer goed te woord stond, ofschoon ze mij verklaarde dat ze tot voor anderhalf jaar geleden nooit anders dan Vlaamsch gesproken had.

Jeannette was een vroolijke en een lieve meid,

en zij onderscheidde zich van haar overige reisgenooten door grootere netheid in kleeding en manieren, zoodat het mij voorkwam dat zij tot een anderen stand behoorde, ofschoon haar gemeenzaamheid met de anderen en haar toespraak van menonkel tot een der aanwezigen die veronderstelling weder logenstrafte.

Door de mooie Jeannette voorgegaan, werden weldra ook een paar anderen van het gezelschap wat spraakzamer, en zoo lieten wij ons het een en ander vertellen van de feestvreugde die ons wachtte, en waren we, eer we 't vermoedden, met zestien personen voor acht zitplaatsen tusschen twee geopende portieren, te Brugge aangekomen. Hier heerschte aan het station een groote drukte; want alle aankomende treinen waren, evenals de onze, tot overladens toe vol. Nadat wij uitgestapt waren, had ons eigen gezelschap moeite om bij elkander te blijven, en daarom waren wij eer we 't wisten van de Vlaamsche reisgenooten afgeraakt, zonder dat ik eigenlijk van mijn bezitster afscheid genomen had; want vóór zij er op verdacht was, werd zij door haar kameraden uit den trein gedrongen, die nog schenen te vreezen, dat het inbezitnemen van plaatsen die hun niet toe kwamen hen in moeilijkheden zou brengen.

Wij zochten nu onzen gasthof op, waar we gelukkig vooruit kamers besteld hadden, gebruikten

het middagmaal, en hadden, toen het nagerecht opgedischt werd, het voordeel dat wij den historischen en godsdienstigen stoet konden zien, die onze vensters voorbijtrok, en de oorzaak was, meer dan onze letterkundige verdienste, van den inval der twaalf landlieden in onze spoorwegcoupé. De historische stoet had veel van de maskerades die onze studenten geven, ofschoon hij daar voor onderdeed wat den algemeenen rijkdom van kleederdrachten betreft; maar hij was véél langer, had een aantal wagens in zijn midden, onder anderen twee waarop geheele kasteelen prijken, die bewoond waren zelfs, en onderscheidde zich eindelijk door het groote aantal vrouwen die er aan deel namen, waarvan er velen in welgeschikte groepen op de wagens gezeten waren, en anderen een vorstelijken jacht- of hofstoet hielpen vormen, en toonden dat zij zich op de paarden die hen droegen volkomen te huis gevoelden - want de eerste standen van de stad namen aan den optocht deel.

Onmiddellijk bij den wereldlijken stoet met zijn ruitery en muziekcorsen sloot zich de geestelijke aan, en gaf ons een volledige processie te aanschouwen. Kerkelijke waardigheidsbekleeders, kostbare reliquiënkasten, zingende koorknapen, zes bisschoppen, een aartsbisschop, schitterende banieren, brandende kaarsen, en al wat de katholieke kerk aan pracht en praal ten toon kan spreiden, trok ons

met tragen gang, omdat de hooge wagens en de ploeg met ossen niet vlug vooruitkwamen, voorbij. Een vreemde vertooning voorwaar voor een Noord-Nederlander! Want dat de geestelijken elders processies houden weten wij; maar dat een ernstige kerkelijke stoet met een aartsbisschop in zijn midden zich bij een maskerade aansluit en er een geheel mede uitmaakt, is voor een nuchteren Hollander een hoogst ongewone en stuitende uiting van godsdienstig leven.

De kleine baardeloze schaffer (zoo noemen onze Vlaamsche vrienden een kellner) uit onze herberg, kwam ons dan ook vertellen dat de pudding koud stond te worden, en hij voegde er met een ernstig gezicht bij, - want hij behoorde blijkbaar tot de anti-clericalen - dat de geheele vertooning 'geen tinnen kneup waard was.' Na deze ernstige vermaning gingen wij naar onze tafel terug, en vervolgens maakten wij een rijtoer door de overvolle stad. Wij waren niet voornemens om volgens het programma 'rond half acht' aan de spoorhalle te zijn, en ons daar officieel te doen afhalen; want we wisten bij ondervinding hoe lang zulk een afhaalstoet soms door de stad heen trekt eer hij aan het punt van bestemming gekomen is. Derhalve hadden wij besloten ons in den tocht te voegen als hij op den terugweg was, en ons daardoor een groot gedeelte van den weg te besparen. Zoo hoorden wij,

terwijl we met ons rijtuig in een zijstraat stonden te wachten, den stoet naderen; want er waren een aantal flinke muziekcorsen bij, en weldra zagen wij er ook de overvloedige verlichting van, die te danken was aan honderden papieren lantarens, welke op allerlei fantastische wijzen aan elkander geschakeld en soms tot torens opgebouwd of ook wel vastgehecht waren aan de baleinpunten van een parapluie. De transparanten die men mede omdroeg hadden daarbij zulke vleiende opschriften en hartelijke woorden van welkom voor de taalbroeders uit het noorden, dat wij besloten ons terstond bij de vrienden aan te sluiten, en derhalve aan mij opgedragen werd met den koetsier af te rekenen. Terwijl ik hiermede bezig was, en de vrienden zich inmiddels voortrepten, voelde ik mij, daar ik, in het rijtuig staande, met den koetsier in gesprek was, eensklaps stevig aan mijn jas trekken. Ik zag om, en ik hoorde tegelijkertijd de woorden:

- We moeten joen nog bedanken, wee' je meneer, voor dezen noene
- Awel, zei ik, dat en is nie noodig. Maar wil de gij nog en keer meerijje?
- Zekers, waarom nie? Ge het doar just een goed voituurke. Da zou ons passen!

En 't is ook een ijselijke bazar op straat met al da' volk. Loopen en is geen doen vur'nen mens!

Meteen had ik het portier geopend, en mijn oude

kennis, Jeannette, stapte met drie leden van haar gevolg: twee heeren en een dame, het rijtuig binnen.

Ik vernam nu tot mijn verwondering dat de stoet, in plaats van op den terugkeer, eerst op weg was naar het station om de congresleden af te halen, zoodat mijn vrienden, die het rijtuig in den steek lieten, wat al te voorbarig geweest waren, en ik den tijd had om de feestelijk verlichte stad met mijn nieuw gezelschap op mijn gemak af te rijden en te bekijken. Onder drukken kout met de beide dames - waarbij wij elkander niet altijd verstonden en soms onze gebaren te hulp moesten roepen - had dit plaats, en intusschen hielden wij twee malen stil voor een estaminet, omdat de dames er op stonden dat hun heeren mij op een glas bier onthaalden. Daar het gezelschap, evenals ik, in een feestelijke stemming was, werden wij recht vertrouwelijk, en slaagde ik er zelfs in om Jeannette over te halen het stadhuis mede binnen te treden, en er de ontvangst bij te wonen die door het bestuur der stad aan de congresleden bereid werd.

Mijn vrienden evenwel, die tegen hun zin den langen tocht medegemaakt hadden en er vermoeid en gramstorig uitzagen, schenen door hun blikken te kennen te geven dat ik, volgens hun deftige meening, het decorum der plechtigheid schond, - en daar overigens de ontvangst ook vrij droog was, verliet ik met mijn dame het prachtige oude gebouw

weder, en kwamen wij aan het rijtuig terug, alwaar het achtergebleven gezelschap in een vrij heftige woordenwisseling was, waarvan ik echter geen woord verstond, en die bij mijn komst trouwens ook terstond ophield.

Wij reden nu naar de Markt, waar, onder de leiding van Peter Benoit, het orkest in de muziektent het door de Flaminganten zoo geliefkoosde lied 'Vlaanderen' aanhief, van Van Rijswijck en Hol, en daarna de 'Vierkleur van Transvaal' van Sabbe, en ons 'Wien Neerlandsch bloed.' Het was een heerlijke zomernacht. Tooverachtig klonken de begeleidende bazuinen op den hoogen halletoren, wiens omtrekken slechts even tegen de donkere lucht uitkwamen. Duizenden monden zongen de liederen mede - ook de mond van Jeannette, die het 'Wien Neerlandsch bloed' voor het eerst hoorde. En die mond moest daarvoor beloond worden! Dat wilde ik doen, toen plotseling haar geleider - want wij stonden in het rijtuig - haar bij haar japon terugtrok en begon uit te kraaien dat het tijd werd om naar de statie te gaan. Ik sprak dit tegen en gaf den koetsier last om naar den 'Cercle Libéral' te rijden, waar wij vlak bij waren, en in welke sociëteit het meerendeel der mij bekende congresleden zich vereenigen zou. Allerlei menschen liepen daar in en uit, en de komst van mijn nieuwe vrienden zou dus niets bevreemdends hebben. Ik

beloofde er mij reeds veel genoeg van om hen aan de banierdragers der Nederlandsche letteren voor te stellen, en wij waren al voor de stoep van het gebouw aangekomen, toen het geheele gezelschap eenparig tegen mijn wensch in verzet kwam. Het betreden van den drempel eener liberale club stond voor hen gelijk met landverraad; want hun pastoor, zeiden ze, had hun het bezoeken van alle liberale bierhuizen en estaminets verboden, en de koning had de liberalen in den ban gedaan!....

Toen ik dát hoorde, greep ik de noodige franken uit mijn zak, betaalde den koetsier, en beval hem het angstvallige gezelschap zoo spoedig mogelijk naar de spoorhalle te rijden. Daarna wierp ik mij in de armen der gezelligheid op de liberale club.

II.

Een letterkundig congres heeft veel van een openbaar biljart, waar allerlei spelers hun kunst op vertoonen, maar dat toch doorgaans zijn vaste klanten heeft.

Die stamgasten weten dat zij elkander ontmoeten zullen, en zij weten ook vooruit hoe ieder gewoon is zijn partij te spelen, of bij het spel van een ander toe te zien en toe te..... juichen. Soms wordt er een fijne partij gespeeld met kunst en overleg en welberekende stooten; een ander maal grijpt er iemand een keu uit het rek en stoot er

maar op los, wel eens met verwonderlijk goeden uitslag, die menigwerf te danken is aan gelukkige in- en uitvallen, welke men ‘beesten’ noemt; doch een half uur later wordt die overmoedige door een fijnen nauwkeurigen speler overwonnen en op zijn voorman gezet. De nauwkeurige speler wint op den duur de partij, en dat ziet men gaarne; maar hij moet daarbij zwierig in het spel zijn en onderhoudend -: niet eentonig wezen, niet melken, niet altijd stoppen, niet altijd caramboleeren, geen bluff slaan, en ook geen valsche nederigheid toonen. Een nog onbekend speler die verrassende stooten komt maken, wordt toegejuicht en gaarne in den kring opgenomen; maar toont hij zich een brekebeen, dan laat men hem aan zijn lot over en doet men hem spoedig genoeg begrijpen dat hij als een uil onder de valken komt. Soms wordt er een vermakelijke en joviale pot gespeeld; dan zijn uilen en duiven aan de valken welkom, en worden zij vriendelijk en voorkomend tot deelneming uitgenoodigd, om daarna onbarmhartig gestopt te worden - waar echter een hartelijke handdruk op volgt. Het is ook volstrekt geen vereischte dat iedereen meespeelt; want er moeten toeschouwers zijn, bewonderaars die een rondje geven, de zevenstooten toejuichen, en de gezelligheid onderhouden.

Zoo gaat het bij het biljart, en ook op een letterkundig congres. De een toont zich een meester.

reeds van den eersten stoot af dien hij doet; de ander komt nooit tot een goeden stoot, niettegenstaande hij de studie en nauwgezetheid tot het uiterste drijft. Men vindt vele uitnemende menschen samen die men anders niet licht vereenigd ontmoet; hetzelfde doel houdt aller aandacht bezig, en dat doel heet voor het oogenblik zeer ernstig, maar is eigenlijk een spel, dat menigeen vergeten is als de keu weder in het rek rust. Doch wat er van het spel overblijft is doorgaans méér dan één vriendschappelijke band, die naar een volgende samenkomst doet verlangen, is bovendien een herinnering aan de talenten, eigenaardigheden, kleine hartstochten en deugden, die zich op zulk een ongezochte manier, zonder dat men het zelf weet, openbaren. De partij waaraan Pieter Stastok deelnam, waarbij alle deelnemers op hun eigenaardige wijze uit den hoek kwamen, leert ons hoeveel er op te merken valt. Er mag dus met allen ernst beweerd worden dat een letterkundig congres, evenals het biljartspel, tot de edele vermaken behoort; maar tot de vermaken van intellectuëlen aard. Een ieder die niet behoeft te vreezen, evenals de jonge Stastok, dat hij ‘met verwilderden blik het onschuldig voorwerp van veel rumoer zal zijn,’ neme aan het congresvermaak deel; maar hij mag onder het naar huis gaan niet zeggen: ‘dat er goede spelers onder zijn, maar toch waaratje geen een die eigenlijk uitmunt,’

of - 'ik had een kromme keu, en heb je wel gezien hoe de hoekzakken trokken!'

Een kromme keu moet men zich niet in de hand laten stoppen; en als de hoekzakken trekken, moet men er vooruit op bedacht wezen en er zijn voordeel mee doen - ook op een *letterkundig* congres!

Na deze grondige uiteenzetting zal ik van de eerste twee vergaderdagen niet spreken, en ontvlucht ik zelfs de stad Brugge voor een wijle, om een uitstap te doen naar Ostende en de zee te gaan zien.

Tusschen Brugge en Ostende bestaat een zeer druk spoorwegverkeer, want langs eerstgenoemde stad loopt de spoorlijn die de badplaats en zeehaven den belangrijkste toevoer schenkt. Wie in Ostende komt, gaat ook naar Brugge, om de merkwaardige stad en de ongemeene kunstschaten te beschouwen, en de Bruggelingen vliegen naar de badplaats uit als de Hagens naar Scheveningen; want de afstand per spoor bedraagt slechts een half uur.

Zoo gebeurde het dat ik op een middag te Brugge om half een bij een deftige familie aan het noemen bescheiden was - een *diner*, zouden wij zeggen, - alwaar ik gelegenheid had om de hartelijkheid, de goede keuken, en vooral de voortreffelijke kelders van onze Zuid-Nederlandsche vrienden te leeren hoogachten -; en na afloop van dien

maaltijd zou ik mijn reisgenooten in Ostende ontmoeten, om er, met hen, wat verademing te zoeken.

Aan het station was het alweer zeer druk; want de tweede uitgang van den historischen en godsdienstigen stoet ter eere van Karel den Goede, graaf van Vlaanderen, had op nieuw talrijke vreemdelingen naar de stad gelokt. Ik kon echter nog een goede plaats bemachtigen in een halve coupé voor vier personen, en zat rustig in het hoekje te wachten op het sein van vertrekken, toen het reeds gesloten portier nogmaals geopend werd, en ik ten tweeden male aan een inval in den trein werd blootgesteld. Verzet aantekenen zou onbeleefd en waarschijnlijk ook overbodig geweest zijn. Ik berustte dus - en het was wel in de eerste plaats de aard van het gezelschap 'twelk mij overviel, dat mij hiertoe noopte. Het was thans toch geen Zondagsch plattelands-boerenpartijtje dat den trein bestormde, maar een echt badplaatsen-publiek, met geuren en kleuren - die zijn tegenwoordig immers weer in de mode -, zoodat ik er waarlijk niet aan mocht denken om mijn knieën als zitplaats aan te bieden - want men zou ze voorzeker, uit hoofdschheid, versmaad hebben. Ik stond dus op, en aan een eenigszins bejaarde dame bood ik mijn geheele zitplaats aan, die zonder plichtplegingen aanvaard werd. In plaats van vier personen, waren er nu negen aanwezig, waaronder twee heeren, waarvan ik de ééne, en de ánder een

Engelschman was. Een der dames nam nog plaats op het puntje van de middelste armleuning, en drie anderen stonden, in welk lot ik de eer had te deelen. Natuurlijk stelt men er bij dergelijke gelegenheid nog meer belang in dan anders om zijn gezelschap op te nemen, en zoo bevond ik al dadelijk dat de meest belangwekkende verschijning onmiddellijk naast mij stond. Het was een jonge dame, die blijkbaar behoorde bij de oudere aan wie ik mijn plaats ingeruimd had. Haar toilet reeds zou mijn aandacht getrokken hebben; want het was ver van alledaagsch en bewees wel dat mijn buurvrouw tot de ‘sterren’ behoorde, op welk gebied dan ook. Zij was, wat den snit aangaat, gekleed als een heer, met een licht piqué vest, tot boven aan toegeknoopt, en daaruit kwam een hoog wit boord te voorschijn, met een platten das, waarop een doekspeld stak.

Een nauwsluitend blauw buis, of jas, of jaquet, voltooide deze kleeding, waarbij verder nog een hoed behoorde die overeenkomstig was met het overige, doch dien ik mij niet meer herinner. De jonge dame scheen zeer gevoelig te zijn voor de voorkomendheid die ik tegenover de oudere aan den dag gelegd had, en het gevolg daarvan was dat er nu en dan een woord, in het Fransch, tusschen ons gewisseld werd. Een geregeld gesprek had er niet plaats; want vrouwen zijn tegenover een onbekende juist niet zeer spraakzaam, en de onbekende

wilde zich ook niet gaarne indringen, te meer omdat hij eigenlijk niets belangrijks te zeggen had. Wij wisselden dus eenige woorden over den optocht, over de dreigende regenlucht, over de drukte op den trein, en eindelijk mocht ik toevallig opmerken dat ik uit Amsterdam kwam, waarop de jonge dame mij het veel te vleierende compliment maakte dat zij meende dat ik Franschman was - want het compliment zag klaarblijkelijk op de wijze waarop ik de Fransche taal brabbelde. Ik had alle redén om mij voor de bedoeling van de beleefdheid zeer gevoelig te betoonen en zocht al naar woorden om op mijne beurt ook eens iets zeer vleiends te zeggen, toen de trein aan het station Plasschendaele - het laatste vóór Ostende - stil hield, en wij een extra schok kregen, zoodat we tegen elkaar aanrolden en mijn kleine buurvrouw mij onwillekeurig bij den arm greep, waarop ik, op mijn beurt, haar voor vallen trachtte te behoeden. Een luide lach, en een 'merci monsieur, ne vous dérangez pas!' volgde, en daarop kwam de oudere dame, die de moeder bleek te zijn, tusschenbeide, met het doel, blijkbaar, om aan de gedachtenwisseling tusschen haar dochter en mij een einde te maken. Zij vroeg of Albertine ook een poosje wilde zitten, waarvoor het meisje vriendelijk bedankte, en daarna begon ze over 'le mauvais temps,' en over 'le nom de mauvais augure'; waaruit ik opmaakte dat zij

Vlaamsch verstond; want Plasschendaële deed zijn naam gestand: het begon er te stortregenen dat het plaste. De beide dames toonden nu groote bezorgdheid over de kostumes van de deelnemers aan den optocht, en zoo werd door haar gedachtenwisseling het gesprek met mij afgebroken, wellicht ook omdat de moeder door een blik of gebaar aan haar dochter beduid had, dat zij zich niet al te veel met den vreemdeling moest inlaten.

Zoo reden wij dan het station van Ostende binnen, en bij het uitstijgen had ik nogmaals, en van mijnen kant geheel ongezocht, gelegenheid om de beide dames de behulpzame hand te bieden, daar de jeugdige Albertine mij een taschje aanreikte dat bij haar moeder op den schoot gelegen had. Na mij van mijn plicht gekweten te hebben, werd ik door de moeder met een buiging en een koel beleefd woord bedankt, wat mij te kennen gaf dat ik nu wel heen kon gaan; doch haar bevallige dochter voegde er een vriendelijk lachje bij, dat voor mij een ruime vergoeding was voor de opoffering die ik mij getroost had en tevens voor het eenigszins hooghartige in de houding van de oude dame.

Ik repte mij nu naar een der vele omnibussen, die te Ostende heel practisch tegenover den trein onder de overkapping van het station staan; doch toen ik er een uitgekozen had en er voor stilstond, zag ik dat mijn beide dames mij volgden. Terstond

nam ik het besluit nog even te wachten en denzelfden omnibus te nemen dien zij kiezen zouden; dan zou ik misschien ook kunnen ontdekken wie zij waren en waar zij verblijf hielden, om in het een of ander hotel nog eens nader met de bekoorlijke Albertine in aanraking te kunnen komen. Ik had reeds de voor de hand liggende gevolgtrekking gemaakt dat ik met iets voornaams te doen had, met de eigenares van een voornaam modemagazijn, dacht ik half, toen ik een dienenden geest met een hoed in de hand, een livreiknecht, mijn beide reisgenooten zag tegemoet komen. Mijn gedienschtigheid was nu natuurlijk geheel overbodig, en ik haastte mij dus om in een der omnibussen te stappen, die het zeer druk hadden wegens den regen. Wij reden nu de stad in en waren pas tot aan den ingang van het park genaderd, toen ons een équipage voorbijreed waarin ik twee dames zag zitten, de jonge die naast mij in den trein gestaan had, en de oudere aan wie ik mijn plaats had ingeruimd - en die hetzelfde thans voor mij wel niet gedaan zou hebben, ook indien zij mij in den nederigen omnibus had opgemerkt.

Ostende biedt veel zienswaardigs aan: liefgelegen en fraai gebouwde villa's, talloze groote hotels, twee landhoofden, die verre in zee uitgebouwd zijn, waarop men wandelt en waar de zeeschepen en booten tusschen door varen die de

haven in- en uitgaan; veel weelde verder, veel badgasten, gemengde baden, de nieuwste modes, wedrennen, Franschen, Engelschen, Duitschers, Amerikanen, - en ook.... verveling, als het ongunstig weer is.

Die verveling was thans ook mijn deel; want er viel bijna gestadig regen, en ik vond daarom ook de vrienden niet die ik anders op den dijk, de algemeene grootsche wandelplaats, ontmoet zou hebben, en die thans waarschijnlijk in een of ander hotel zaten te eten. Daarom besloot ik, ofschoon mijn maag er juist niet veel behoefte aan had, om ook maar te eten, en ik ging met dat doel naar de Koerzaal, het reusachtige, leelijke, ronde gebouw, waar men slentert, wandelt, rookt, eet, drinkt, muziek hoort, speelt, schrijft, leest, iedereen ziet en iedereen ontwijken kan, zooals men dit van een overdekt stuk open lucht verwachten mag.

Ik at dan in een der zijzalen van het Koergebouw, te midden van allerlei groote en kleine gezelschappen, en toen ik gereed was, betaald had, en opstond om heen te gaan, zag ik dat er in een hoek der zaal, achter mij, ook een gezelschap zat te eten, dat mij niet geheel onbekend was - de beide dames uit den spoortrein met twee heeren, van wie ik er een van aanzien kende, want ik was toevallig met hem in aanraking gekomen op een onzer wedrennen, waar hij een paard had doen loopen, en had hem

toen zelfs een kleinen dienst bewezen. Ik groette het gezelschap dus, dat mij echter reeds opgemerkt en over mij gesproken scheen te hebben; want de sportsman stond op, kwam op mij af, en betuigde zijn dank voor de vriendelijkheid die ik tegenover zijn zuster en moeder aan den dag gelegd had. De andere heer noodigde mij daarop met een gebaar van zijn hand om nader te komen.

III

Weinige oogenblikken later zat ik met een stuk meloen voor mij, die door de jeugdige freule Albertine overvloedig gesuikerd werd, in den vriendelijken kring mijner nieuwe bekenden: vader, moedèr zoon en dochter. De zoon stelde mij voor, ofschoon hij mijn naam niet wist, en ik hem dien herhalen moest, en de vader, baron de V., lid van den Senaat, betuigde met de hoffelijkheid van den beschaafden edelman zijn dank voor de wellevendheid die ik tegenover zijn vrouw en dochter aan den dag gelegd had. Ook de moeder, die 's namiddags nogal teruggetrokken was geweest, was thans recht spraakzaam; en de dochter bewees mij allerlei oplettendheden door het aanbieden van vruchten, terwijl de zoon steeds een waakzaam oog op mijn wijnglas hield. De geringe diensten die ik bewezen had, werden dus ruimschoots beloond, en ik zag

thans de woorden van den apostel Paulus bevestigd -: ‘Die wel gediend hebben, verkrijgen zich zelve eenen goeden opgang en vele vrijmoedigheid in het geloof.’

Dat ik zoo goed ontvangen werd, meen ik ook nog aan een paar andere oorzaken te moeten toeschrijven.

Ten eerste scheen de zoon, die Alex genoemd werd, in Holland toevallig vernomen te hebben dat ik een beetje aan de schoone letteren deed; en hij had dit blijkbaar ook reeds aan zijn familie meegedeeld, zoodat men mij een eenigszins belangwekkend mensch vond, te meer nog omdat ik het congres bijwoonde! Verder zeide papa, dat hij veel met Holland op had, en hij toonde ook weldra dat hij tamelijk goed op de hoogte was van onze politieke toestanden. Wij voerden een kort gesprek over de verhouding der partijen in Nederland, en zoo kwamen we van zelf over den staatkundigen toestand in België aan 't spreken. Eenerzijds tot mijn leedwezen, doch aan den anderen kant tot mijn groote onderrichting, bleek hierover in de familie sterk verschil van gevoelen te bestaan. Moeder en dochter waren clericaal; de zoon was liberaal, en de vader, ofschoon hij uit overtuiging tot de laatste partij scheen te behooren, zeide dat hij tusschen beide instond. Water in korten tijd gesproken werd, zal ik hier niet herhalen; de uitdrukkingen waren

vrij heftig, en het weergeven van het gesprek zou mij, indien ik het eenigszins juist wilde doen, tot al te groote uitvoerigheid verleiden. De zoon had zijn moeder en zuster echter niet naar Brugge willen vergezellen, omdat hij den optocht, uit politieken tegenzin, niet zien wilde; en de vader had den stoet wel willen zien, maar beweerde dat hij daartoe geen tijd had. Nu en dan vervulde ik de eervolle en gewichtige taak om bemiddelend tusschen de familieleden op te treden, waarvoor de lieve Albertine, die de minst heftige bleek te zijn, zeer gevoelig was; want het scheen dat de moeder met haar echtgenoot en zoon over de brandende vraagstukken van den dag maar al te dikwijls woordenwisseling had. Ik sprak over de verdraagzaamheid in Holland, en zei dat wij, als we in België kwamen, veel stof vonden tot bevreemding, ja zelfs tot ergernis.

De vader klopte me nu op den schouder, zooals een Belg al licht doet, en sprak: Volkomen waar! Holland is een vrij en gelukkig land! Ik zou er ook heen willen gaan!... Hij zei dat in het Vlaamsch, op de wijze van iemand die niet gewoon is die taal te spreken; want tot nog toe was het gesprek in het Fransch gevoerd. Ik vroeg nu of de andere leden van de familie ook Vlaamsch spraken. De zoon deed het niet; hij vond het ook een afschuwelijke taal, en zei dat hij zelfs in Holland zeer goed met Fransch

terecht kon. De moeder scheen wel Vlaamsch te kennen, maar wilde er niet voor uitkomen; en de dochter verklaarde dat ze het vroeger veel met haar grootvader, en thans nog wel met den koetsier sprak; doch dat zij haar kamenier, die een echte Vlaamsche was, in anderhalf jaar tijds reeds zeer voldoende Fransch had leeren spreken. Zij verzocht mij thans met het Hollandsch voort te gaan; want zij had het nog nooit zoo zuiver gehoord, zei ze; en zij merkte op dat haar broer het ook wel kon spreken, indien hij maar wilde.

- Ik kan het ten minste zingen, sprak de broer, en hij begon nu het lied van den dag te neurien, het populaire lied bij uitnemendheid: 'O, van den Peereboom!' waarmee de clericale oud-mimster van dien naam, thans minister van Staat, bedoeld werd.

De moeder zag angstvallig om zich heen, of er ook menschen waren die 't hoorden; - maar alle gasten uit de buurt waren reeds opgestaan -, en daarna gaf zij haar zoon een vermaning.

- Maar mama, zei hij, het is een cantate die ik zing, een echte feestcantate, gedicht en getoonzet ter eere van Karel den Goede, den gelukzalig verklaarde, wiens afbeeldsel gij heden met uitgespreide zegenende armen, boven opeen triomfwagen, door de stad Brugge hebt zien trekken. Woorden en muziek, die mij heden toegezonden werden, zijn

den grooten heiligen man volkomen waardig. Laat onze Hollander, die onpartijdig is, maar eens oordeelen.

De jonge man reikte mij hierop een gedrukt blaadje papier over, dat als bijvoegsel van een dagblad algemeen verspreid scheen te zijn, en welks inhoud, volgens een mijner vrienden, het vernuft der bevolking volkomen goed weergaf en tevens haar ergernis niet te boven ging. Het feestlied had de verdienste van kort, ofschoon niet van zeer gespierd te zijn. Het luidt aldus:

CANTATE.

Te zingen ter gelegenheid der feesten van den Zaligen Karel Boum.

O van den Peereboum,
O van den Peereboum,
O van den Peereboum,
Peereboum, Peereboum,
Peereboum boum boum boum.

Zaligen Karel boum,
Zaligen Karel boum,
Patroon der bim boum boums,
Karel boum, Karel boum,
Karel boum bim boum boum.

Toen ik het documentje, dat door mevrouw de V. met afschuw aanschouwd werd, even ingezien had, reikte ik het den eigenaar weer over, ofschoon hij door een gebaar te kennen gaf dat ik

het ook aan de dames moest laten kijken. Maar ik vond die plagerij ongepast, vooral mijnerzijds, en voor die tusschenkomst was de lieve Albertine mij zeer dankbaar.

- In Holland loopt een heer met zulke schimpdichten niet? vroeg ze.

- Neen, zei ik.

- Maar gij wordt er ook niet toe uitgelokt! zei de vader. En hij verzekerde nogmaals:

Holland is een gelukkig land!

- Als wij weer op reis gaan, moeten wij er heen, sprak de dochter.

- Wij moeten er gaan wonen! zei de vader weer.

- Doe dat dan als ik dood ben, verzocht de moeder.

- Maar laat ons dan ten minste 's zomers een paar maanden naar Scheveningen gaan, vleide freule Albertine, en verzoek mijnheer, papa, oi hij kamers voor ons wil bestellen in een hotel, tegen het volgende seizoen.

Een heerlijke opdracht! Ik boog reeds, en papa, die misschien niets meende van hetgeen hij zeide, sloeg er zich flink doorheen, door te verklaren:

- Nu, als mijnheer dat doen wil, zal ik er hem het volgende jaar bij tijds om verzoeken.

Het laatste gesprek was weer in het Fransch gevoerd, zooals beschaafde Vlaamsch-sprekende

Belgen dikwijls doen wanneer zij een beetje opgewonden worden. Het was thans freule Albertine, die het eerst weer in het Vlaamsch begon.

- De 'Ollandsche 'eeren zijn bedaarder en plus calme als de onze, geleuf ik! zoo begon ze.

- Ja, zei ik, ik geloof het ook.

- Uw toale is ook meer 'elder van klank, meende ze.

Ik haalde de schouders op.

- O ja, hernam ze. Dat 'oor ik wel!

Dit was al weer een compliment. Doch ik deed alsof ik 't niet opmerkte, en gaf als mijn meening te kennen dat ze waarschijnlijk nog niet veel goed Nederlandsch gehoord had, waarop de jonge dame mij vroeg of ik haar wel verstaan kon. Natuurlijk zei ik ja; maar het was niet volkomen waar; want ik moest gewoonlijk scherp toeluisteren en had met sommige woorden dan nog veel moeite. Zij had mij immers zoo pas nog verteld dat twee harer vriendinnen, die te paard aan den optocht deelnamen en uitmuntten door de pracht harer costumes, in de rue Flamande woonden, in een huis met twee rotte vensters. Ik had op die verklaring nogal vreemd opgekeken, en gezwegen. Eerst later begreep ik uit den loop van 't gesprek, dat dit woord rot gebruikt werd in de beteekenis van ons rij, zooals het bij ons in den krijgsdienst ook nog geschiedt.

Ik zei thans aan de spraakzame Albertine dat ik haar woord rot eerst opgevat had in de beteekenis van pourri - wat in hooge mate haar vroolijkheid opwekte. Ook vertelde ik haar wat mij met een mijner vrienden bij een haar- en baardkunstenaar overkomen was. Die man, bij wien wij ons 's morgens lieten scheren, had namelijk door al de vreemdelingen veel toeloop, en sprak, evenals meer kappers, met zijn klanten gaarne over kunst, feesten, en wereldsche genoegens. Hij zelf had reeds dagen lang aan de voorbereidende werkzaamheden en feestelijkheden deelgenomen, verklaarde hij; en den vorigen nacht had het ook zeer lang geduurd - wat trouwens aan zijn rood gelaat, zijn heeschheid en zijn zenuwachtig enthousiasme, waaruit nog wel alcohol te distilleeren viel, duidelijk te merken was. Zijn drukke ontboezemingen vertraagden het waarnemen van den dienst, zoodat twee heeren, die stonden te wachten, hun ongeduld te kennen gaven, en mijn vriend, die juist geschoren werd, hem de opmerking maakte dat het een drokke boel was. De kapper verstond echter d r o n k e n boel, en was over die uitdrukking uitermate geërgerd. Dat laat ik mij niet zeggen! riep hij met een echt Hollandsch krachtig woord, en terwijl hij dwars voor mijn vriend stond, die geduldig met het hoofd achterover lag, strekte hij de hand, waarin hij het scheermes hield, plotseling op zeer dreigende

wijze van zich af. Ik sprong nu op om tusschenbeide te komen, ofschoon ik niet begreep wat den kunstlievenden haarsnijder zoo onverwacht bezielde; en mijn vriend, die zich in een houding bevond waarin hij zich slecht kon verdedigen, was nooit zoo zeer om mijn tusschenkomst verlegen geweest. Ik greep den vertoornden Vlaming nu bij den arm; hij begreep dat hij verkeerd handelde, ook al was hij beleedigd, en het kwam tevens tot een verklaring, waarbij alle partijen bevredigd werden, en de kapper ten slotte door het aanwezige publiek hartelijk uitgelachen werd. Na dit verhaal, dat op de dames, omdat dergelijke scheertoestanden haar onbekend zijn, een levendigen indruk scheen te maken, zei ik nog dat vele Vlamingen zich bezondigen doordat zij Fransche uitdrukkingen onmiddellijk en letterlijk, of soms oneigenlijk, vertalen. Als voorbeeld haalde ik aan het met een zwartbonte koe beschilderde uithangbord van de herberg: In DEN HOLLANDER, te Brugge. Deze vertaling heeft hieraan haar oorsprong te danken, dat de Belgische kooplieden ten onzent veel vee koopen, en een koe die zij meebrengen dan met den naam van een Hollander bestempelen - reden genoeg voor een kastelein om L a V a c h e van zijn uithangbord als den H o l l a n d e r te verdietschen. Trouwens, opschriften in 't Nederlandsch vindt men in de Vlaamsche steden op winkels en estaminets zeer veel, in

Antwerpen bijna zonder uitzondering; en de eigenaars onderscheiden zich dus gunstig van menigen Hollandschen marchand-tailleur of cuisinier-pâtissier, die zich belachelijk maken door hun huis of hun beroep een naam te geven dien zij zelf dikwijls niet begrijpen of kunnen uitspreken.

Het werd werkelijk door 't gezelschap goed opgenomen dat ik, als lid van het taalkundig congres, een kort taalkundig betoog hield, en ik vond er een gereede aanleiding in om mijne nieuwe bekenden tot een bezoek aan de vergaderingen er van uit te noodigen. De vader had echter den volgenden dag al weer geen tijd, ofschoon hij niet zeide wat hem weerhield. De zoon toonde weinig lust, en eigenlijk kon hij ook niet, omdat hij naar Oostcamp moest - het eerste station aan gene zijde van Brugge - waar zijn paarden stonden. De dochter echter zou gaarne komen, en de moeder was er ook wel toe geneigd. Ik zou dus den volgenden dag de dames naar het congres geleiden; maar eerst moest ik mee naar Oostcamp om de paarden te gaan zien; want ik hield mij beleefdheidshalve of ze mij veel belangstelling inboezemden.

Terwijl wij zoo druk hadden zitten spreken, was het laat geworden, en het concert in de aangrenzende Koerzaal in vollen gang. Ofschoon ik wel langer had willen zitten, zei ik welstaanshalve dat het tijd voor mij werd om naar Brugge terug te

keeren, en dat ik eerst nog moest trachten mijn vrienden op te zoeken. Het afscheid was recht hartelijk, en de jeugdige Albertine verklaarde dat zij zich van het bezoek aan 't congres den volgenden dag veel voorstelde, en verzocht mij derhalve om stipt op mijn tijd te passen

Ik ging nu heen, en vond de vrienden, die mij reeds lang opgemerkt hadden, onmiddellijk aan een der toegangen tot de Koerzaal, waar zij op mij zaten te wachten en me reeds dadelijk met de vraag bestormden wat mij eigenlijk bij dat élégante gezelschap gelokt had: de bekoorlijkheden der dochter of de Champagne van den vader. Julius De Geyter zei: ‘Weet ge wel wie dat zijn?’ Hij klopte mij daarna op den schouder, en sprak van zijn gedicht ‘Antwerpens Toren’ deze twee regels uit:

O! wie heeft niet gedroomd in zijn jongelingsjaren
Van beminnen en vleien, van kussen en paren!

Ik beantwoorde de onbescheiden vragen niet die men mij deed, en wij maakten ons gereed om naar Brugge terug te gaan.

IV.

Den volgenden dag was ik op het afgesproken uur aan den trein; en in gezelschap van mevrouw de V. en haar zoon en dochter reed ik mede door

naar Oostcamp, waar de familie een uitgestrekte bezitting en een klein landhuis had, met stallen, paarden, een rijbaan, en verder al wat de liefhebberij van een sportsman om zich vereenigt. Eerst werd ik door den zoon rondgeleid, daarna door de dochter; en aan hetgeen zij mij toonde kon ik de meeste aandacht wijden, omdat ik meer verstand heb van pluimgedierte en honden dan van renpaarden en de eigenaardige wereld waarin deze dieren leven. Terwijl ik dus met de freule en haar moeder rondging, zag ik dat Alex - zoo heette de zoon - met een der landlieden van de hoeve in gesprek gebleven was, en dat zij het zelfs over mij schenen te hebben; want de jeugdige landbouwer wees naar me. Ik was hem reeds voorbijgegaan, en hij had daarbij den indruk op mij gemaakt alsof ik hem kende; hij van zijn kant, ofschoon hij de dames nederig groette, had met een eenigszins gemeenzamen blik naar me opgezien.

Ik legde het nu zoo aan dat wij hem nogmaals voorbij moesten, en toen dit geschied was, leed het geen twijfel meer bij me of de jonge man had tot het gezelschap behoord waarmede ik den vorigen Zondag in den trein op zulk een ongezochte wijze kennis gemaakt had. Ik vond het echter niet noodig dit te laten blijken, en ging al pratend met de dames verder. Nadat wij alles bezichtigd hadden, werd het tijd om weder naar Brugge te vertrekken. De jonge

de V. echter, die achterblijven zou, omdat hij een paar paarden wenschte te berijden, maakte thans zwaarigheid om zijn moeder en zuster zoo alleen onder al die vreemdelingen naar de vergadering van het congres te laten gaan. Hij vond dat zij er eigenlijk niet thuis hoorden, dat zij er niets aan hebben zouden, dat er over onderwerpen gesproken werd die buiten hun sfeer lagen, dat het bijwonen van het congres een demonstratie was, die voor dames niet te pas kwam, en dat zij, als ze wilden gaan, dan toch eigenlijk een lid van hun familie bij zich moesten hebben. Albertine gaf ten antwoord dat hij dan maar bij haar blijven moest; doch hij wilde zich het genoeg van het rijden niet ontzeggen, en zij wilde evenmin van een bezoek aan het congres afzien, en herinnerde haar moeder, die eenigszins naar het gevoelen van haar zoon overhelde, aan de gedane belofte. De uitkomst van de bespreking was dat moeder en dochter met mij mede zouden gaan; doch op verlangen van den zoon moesten zij in de stad bij de bevriende familie afstappen die in het huis met de twee ‘rotte’ vensters woonde, en zij moesten een paar leden van die familie uitnoodigen om mede van de partij te zijn. Mijnheer begreep toch zeer goed, zei de jonge man tegen me, dat zijn beide dames er een beetje op aangekeken zouden worden, indien zij in gezelschap van een vreemde op een vergadering verschenen waar hun bloote

komst reeds zekere aandacht zou trekken. Ik beaamde dit, toonde den meest mogelijken eerbied tegenover de rechten van de familie de V., en toog met de beide dames op reis.

De lieve Albertine was in den spoorwagen zeer vroolijk; want zij scheen het een avontuurtje te vinden om met een vreemdeling uit te gaan, en zei:

- Mama, als u er niet waart, was ik met mijnheer alleen!

Ofschoon ik niet bloode ben, jaagde die onverwachte verklaring, waarvan ik volstrekt niet begreep hoe ik haar moest uitleggen, mij toch een blos op de wangen. Er volgde een langdurig stilzwijgen; want wij schenen alle drie over de zoo onwillekeurige ontboezeming, die misschien aan louter argeloosheid was toe te schrijven, na te denken. Albertine was de eerste die het woord weer opnam. Zij zeide met een zucht, terwijl ze naar buiten keek -: Ik reis geern met den ijzeren weg, meneer!

- Ja, sprak ik, men zit gezellig; men ziet alles; men houdt zich op een gemakkelijke wijze bezig; en de geest vindt altijd iets op te merken.

- En men maakt soms ook aangename kennis, zei de moeder welgemeend.

Ik keek nu naar de dochter; want ik was benieuwd of zij hier ook iets op zeggen zou; maar juist haar zwijgen had thans de grootste be-

teekenis, want zij bloosde op hare beurt en sloeg de oogen bedeesd neer, waarna zij een vluchtigen blik op mij wierp, die juist door mij bemerkt werd en haar nog meer in verlegenheid bracht. De moeder begon inmiddels op te sommen met welke personen zij op den trem al kennis gemaakt en de kennis aangehouden had. Ik werd er niet bij genoemd.

Terwijl de oude dame nog sprak, kwamen wij te Brugge aan, en ik had nu de eer beide vrouwen in een open rijtuigje naar het huis der bevriende familie te geleiden, en nam aldaar aan de deur afscheid, na vooraf beloofd te hebben dat ik haar des namiddags weer afhalen zou om naar de congresvergadering te gaan.

Vóór dat ik mij naar de open tafel in onzen gasthof begaf, die om één uur gehouden werd, kon ik nog het een en ander van de merkwaardigheden van Brugge gaan zien; want behalve dat men er een uithangbord vindt, waarop *La Vache* door *den Hollander* vertaald is, bezit de stad nog zeer veel wat in hooge mate de aandacht verdient. Ik noem in de eerste plaats hare gebouwen, zoowel burgerhuizen met eigenaardig Gothische gevels, als de kerken, het prachtige 14de eeuwsche Stadhuis, de Hal en het hooge Belfort, dat zich als een steenen reus op de ruime Markt verheft en op de stad en den omtrek een waakzaam oog houdt. Dan noem ik de namen van de Memlincks. de Van Eycks,

de Dürers, die duizenden kunstminnaars en modereizigers naar de stad lokken, om er de gewrochten welke de bewondering van ruim vier eeuwen tot zich getrokken hebben, te bezichtigen. En bij die kunstbeschouwing doemen - voor hem die er wat van weet - de gebeurtenissen uit de geschiedenis op, uit de roemrijke geschiedenis van het eenmaal zoo schitterende Brugge.

De grafgesteenten van Karel den Stoute en zijn dochter, de heerlijke schouw in het Vrije, die uit den weelderigen tijd van Karel V dagteekent, roepen het grootsche en veelbewogen verleden als met bazuingeschal voor den geest terug, - maar juist daarom ook speelden mij herhaaldelijk de woorden van Julius Vuylsteke door het brein, uit zijn krachtig en gespierd poëem, dat de *Optocht der Gentsche Fabrieksarbeiders* heet.

Mijn vrienden, des middags aan tafel, moesten er brokken van slikken; doch zij zeiden en toonden dat zij de voorkeur gaven aan den voorgedienden ossenhaas; want een hedendaagsch Hollander hoort niet gaarne door een ander een stuk poëzie voordragen. Des middags echter, toen ik met een rijtuig de dames athaalde, had ik gelegenheid mijn hart even te luchten; de heer van het huis met de twee rijen vensters, die mij in zijn eetzaal ontving en een zeer verstaanbaar Vlaamsch sprak, vroeg hoe ik Brugge vond, en begon toen dadelijk over Vlaan-

derens roemrijk verleden. Ja, zei ik met de woorden van Vuylsteke:

De verre streken reikten de armen dan,
 O Vlaamsche maagd, om op uw laken mantel
 Fluweel en bontwerk in te naaien, goud
 En zilver te borduren: of zij brachten
 U steen en hout voor 't vrije Belfort; of
 Zij zonden ijzer voor de vrije knodsen.
 De thans onttroonde Koningmne droeg
 Alsdan in hare forsche handen 't zwaard,
 De fakkel en den hoorn des overvloeds:
 De volken knielden, van den glans verbaasd,
 En zegden: 't Is de Vrijheid en de Voorspoed!

Tot mijne groote verbazing en zelfvoldoening tevens werd ik door den ouden heer
 - die, terwijl ik sprak, zijn kalotje afnam, - beantwoord met eenige regels uit hetzelfde
 poëem, die hij met bevende stem, en eenigszins hartstochtelijk, uitte:

Dat alles is niet meer!...

zoo declameerde hij -:

De mantel is versleten, 't zwaard te zwaar
 Geworden, en gevallen en verroest:
 De fakkel uitgedoofd; gestremd de bron
 Der welvaart, - Gent en Brugge hebben niet
 Gekunnen.....!

Daarop drukte hij mij hartelijk de hand, en hij zei: Gij hebt althans de *vleiende* regels
 aangehaald,

en daar ben ik u dankbaar voor; want wij hebben hier nog veel goeds - en worden graag geprezen. Nu betreur ik het eerst dat ik niet mee naar 't congres kan gaan; want mijn flerecijn houdt mij thuis. Maar mijn dochters gaan mee, - en gij moogt niet uit Brugge vertrekken of ge moet eerst een avondje bij ons komen doorbrengen.

Vuylsteke behoort tot de andere partij; dat spijt me; maar het gedicht is toch heerlijk!

Prachtige, hartelijke ontvangst!... En vooral was die zoo aangenaam voor me, omdat ik er in het oog van de dames zoo door rees. De dochters van den huize bewonderden mij, en mevrouw de V. met haar dochter schenen het zeer aangenaam te vinden dat zij met hun vreemdeling zulk een goed figuur maakten.

Wij reden dus naar het congres, dat gehouden werd in het allerprachtigste, splinternieuwe gebouw van de normaalschool, 't welk zijn collega's evenzeer overtreft als het Paleis van Justitie in Brussel het de zijne doet. In 't eerst leverde de vergadering niet veel op en ik zou reeds spijt gehad hebben dat ik er mijn gezelschap gebracht had, indien ik in de eerste rijen, langs den muur, niet een hoopje mannen bij elkander had zien staan, bekende aanvoerders van de *liberale* Vlaamsche beweging, en warme strijders voor hun beginselen en hun zaak, - zooals Julius Vuylsteke, Jan van Rijswijk, Paul

Frédéricq en Prayon-van Zuylen. Hun samenscholing deed mij vermoeden dat er iets te wachten was, en mijn gissing bleek weldra juist te zijn; want toen een jong priester, die zich reeds meer dan eens in een afdeulingsvergadering had doen hooren, ook in de algemeene vergadering het spreekgestoelte beklom - ik weet niet meer over welk onderwerp - en zich deed hooren in een sterken West-Vlaamschen tongval, zoodat hij voor velen onzer grootendeels onverstaanbaar was, toen werd hem door den hoogleeraar Frédéricq van de Gentsche Universiteit het verzoek gedaan om in duidelijk verstaanbaar Nederlandsch te spreken - zooals men dat op de congressen gewoon was. De jeugdige pastoor verzette zich hiertegen, en vroeg, wie er kon bevelen dat men ‘Nederlansch’ moest spreken. Hij beriep zich tevens op het goed recht van de taal die *hij* sprak. Dergelijke uitdrukking klonk op een Nederlandsch taalkundig congres al zeer kettersch, en daarom was het niet zoo heel bevreemdend dat hem ongezouten door een der reeds genoemde spitsbroeders werd toegevoegd: Gij spreekt een gemeene straattaal, mijnheer! Wat zou het worden in dien wij allen in ons dialect gingen spreken, indien ik bv. in het plat Gentsch eens begon?.... En de spreker, Vuylsteke, gaf hierbij eenige staaltjes van dezen tongval.

De vergadering werd nu, ofschoon bedroevend

in zekeren zin, aan den anderen kant toch recht vermakelijk; want de jonge geestelijke had ook zijn aanhangers, even goed als de andere heeren, en door de wederzijdsche goed- en afkeuringen, de uitroepen en aanmoedigingen, ontstond een gezellig rumoer, een heerlijke ensemble-scène, waarbij het zeer leerrijk was om de verschillende tronies en de uiteenlopende sympathieën waar te nemen. Het werd den jongen kampioen, meer dan eens, ronduit gezegd dat hij wel beter Nederlandsch spreken kon, maar dat hij opzettelijk en uit beginsel het West-Vlaamsch op den voorgrond stelde, om aan dat dialect burgerrecht te verkenen, daar er Zuid-Nederlandsche clericalen zijn die den invloed van de zuivere Nederlandsche taal vreezen en haar verspreiding willen tegenhouden, omdat met de taal ook de denkbeelden, in dit geval al te vrijzinnige, toegang zouden verkrijgen. Dat de geestelijke heer den Noord-Nederlandschen zuurdeesem vreesde en bestreed, had hij trouwens reeds bewezen in de afdeulingsvergaderingen; want hij was er een tegenstander van dat onze tooneelgezelschappen in België zouden spelen, of Belgische kinderen op onze tooneelschool zouden komen, omdat de opvattingen van het op godsdienstig gebied veelal zoo anders denkende Holland zooveel verschilden met de hunne. Tegen die bescherming en officiële ijking van het particularisme in de taal werd door de

liberale voorgangers een hartstochtelijk protest aangeteekend, en het was werkelijk een streelende gewaarwording om door hen die het Nederlandsch wel niet altijd zooals wij, maar toch voor ons volkomen verstaanbaar spreken. - voor onze gemeenschappelijke taal zulk een strijd te hooren voeren. Warme Flaminganten, zooals Max Rooses en Scherpenseel, stelden zich met de reeds genoemden op de bres, en verdedigden het Nederlandsch, dat wij van de vaderen, van Hooft en Vondel, geërfd hebben, met de grootste hardnekkigheid en op goede gronden tevens, - dat behoeft niet gezegd te worden.

Terwijl ik dit tooneel om zijn dramatisch verloop zeer aantrekkelijk vond, had het bok nog uit een ander oogpunt groote waarde voor mij. Want bij al de heftigheid en onredelijkheid soms waarmede de kampioenen elkander aanvielen, waren het mijn landgenooten die de mooie rol speelden, die de onpartijdigheid en den eerbied voor de tegenstanders trachtten te bewaren. Zij traden bemiddelend en verzoenend op, en een Nederlandsch katholiek geestelijke zelfs, kanunnik Everts uit Rolduc, legde den palmtak des vredes in het vuur van de strijdende partijen. Hij sprak daarbij een welluidende taal, die men, zoowel als zijn bedoeling, moest bewonderen, terwijl men in den hardnekkigen West-Vlaamschen priesterlijken kempiaan niets kon bewonderen dan zijn - moed.

En thans de waarde die, zooals ik reeds zeide, het geleverde gevecht voor mij had. Mijn dames, die den woordenstrijd met aandacht en soms ook met eenigen angst volgden, kregen zekere achting en eerbied voor de bedaarde Hollanders, - vooral mevrouw de V., die ons voor nog erger barbaren dan de Vlamingen scheen gehouden te hebben. Zij was zelfs zoo welwillend te verklaren dat haar man er wel eens van sprak om in Holland te gaan wonen, en dat zij er thans niet zooveel meer tegen zou hebben om hem te volgen. Zij begreep nu dat men er werkelijk rustig leven moest, en gelukkig, in de maatschappij zoowel als in den huiselijken kring.

En de lieve Albertine.. zij was het niet alleen met haar moeder eens, maar de vergadering maakte op haar zelfs nog grooter indruk; - zij verfoeide het West-Vlaamsch, vooral nu zij het van den jongen priester gehoord had - ‘qui n'y mêlait absolument rien d'attrayant’, - en zij dweept met het Hollandsch - dat zij nu zoo zuiver en krachtig had hooren klinken. Daarom wilde zij zoo graag dat ze eens iemand had die haar goed Hollandsch leerde. Zij vroeg of ik wat langer in Brugge of Ostende zou willen blijven, en of ik haar mijn moedertaal niet zou willen leeren. Dat verzoek werd mij gedaan onder het verlaten van de vergadering, op de hooge stoep van de normaalschool, in tegenwoordigheid van een harer vriendinnen uit het huis met de vensters.

Thans was het mijn beurt weer om te blozen; maar dat deed ik niet; ik voelde dat ik bleek werd, en ik zou misschien op de hoge stoep een mistred gedaan hebben, indien de druk van haar hand op mijn arm er mij niet aan herinnerd had waar ik was.

Het verzoek was gedaan, en ik moest antwoord geven. Ik gaf antwoord, en ik vroeg of ik dan den volgenden dag aan haar huis, in Ostende, niet een bezoek mocht komen brengen, om over het plan te spreken.

- Kom dan morgen bij ons eten, zei ze; dat is beter! Mama, mijnheer komt morgenavond bij ons aan tafel. Ik heb hem gevraagd.

- Dat zal mij zeer aangenaam zijn, sprak mama. Maar mijnheer kan niet bij ons aan huis eten, en wij verwachten hem dus in het oude hoekje in de Koerzaal. U moet weten, mijnheer, ik heb mijn keukenmeid weggejaagd - dat was de reden dat wij gisteren in de Koerzaal dineerden. Dat is alles een gevolg van de feesten te Brugge. Zij is midden in den nacht met den laatstentreint huis gekomen, dronken en wèl, en zeer brutaal; en zij gaf als verontschuldiging daarvoor op dat zij met een Hollandschen heer hier rondgereden had en dat hij haar van alles had aangepreekt. Ik geloof het niet; want ik heb de Hollanders heden leeren kennen als zeer fatsoenlijke menschen; - maar ik heb haar toch weggejaagd.

- Als u de keukenmeid niet weggejaagd hadt, mama, dan hadden wij mijnheer gisteren niet in de Koerzaal ontmoet! riep Albertine op vroolijken toon, en daarbij keek ze heel schalks naar haar beide vriendinnen.

Het scheen dat de moeder naar een antwoord zocht; doch zij werd hiervan vrijgesteld, omdat haar zoon onverwacht op ons toetrad, en zei dat hij kwam met het doel om haar te halen en naar Ostende terug te brengen - wat volgens moeder en dochter niet noodig was geweest.

V.

Uit sommige beschrijvingen van Brugge zou men opmaken dat de stad klein, vervallen, en onbeduidend is. Maar wat er van gezegd wordt, is doorgaans betrekkelijk. In vergelijking met den rang dien de hoofdstad van West-Vlaanderen vroeger innam, is zij sterk achteruitgegaan; maar toch blijft Brugge, met zijn 50.000 inwoners, altijd nog een plaats van aanzien.

De Vlamingen zelf zeggen dat de mantel versleten, het zwaard verroest, de fakkel uitgedoofd, en de bron der welvaart gestremd is. Vlaar de Vlamingen die de geschiedenis hunner Middeleeuwen kennen, zijn een hooghartig volk. Zij denken gaarne aan 't verleden, en zij mokken omdat de oude glans

voorbij is, terwijl zij er niet aan denken dat elders in hun land op menige plaats nieuw en schitterend licht ontstoken is. Ook in ons Nederland is stad bij stad te noemen die haar vroegeren luister verloren heeft; maar wij berusten er in, en wij leggen er ons bij neer dat het in onze steden van den tweeden rang stil is, misschien niet luidruchtiger dan in Brugge - waar het toch ook niet aan verstrooiingen ontbreekt. Het telt onder zijn plaatsen van bijeenkomst een zeer fraaien schouwburg, een mooie concertzaal, sociëteiten, talrijke estammets, en de badplaatsen in de nabijheid, die als het ware aan Brugge verbonden zijn.

Al die dingen bedacht ik nadat ik aan het huis met de vensters van mijn dames, die zich thans onder geleide van den heer Alex de V. stelden, afscheid nam. Ik maakte een vergelijking tusschen Brugge en Ostende, en ik overlegde in welke van de beide plaatsen ik mij vestigen zou; want ik dacht er zeer sterk over om aan jonkvrouw Albertine's verzoek te voldoen, en op te treden als haar leermeester in de Nederlandsche taal. Ik wist niet of het verzoek dat zij mij deed ernstig gemeend was; maar in elk geval, het was gedaan; dat was genoeg. Nu was het mij ook bekend dat de familie weldra Ostende verlaten zou om naar Oostcamp te gaan, en dat zij verder den winter in Brussel zou gaan door brengen. Een verblijf in de badplaats dus, die

toch spoedig door haar vlottende bevolking verlaten zou worden, lokte mij minder aan, te meer omdat ik er dagelijks heen sporen kon en mijn verblijf in Brugge ongemerkt van dag tot dag kon verlengen, om nog wat bij de vrienden te blijven die ik er gemaakt had... en bij de kunstschaten!

De gedachte aan een en ander hield mij bezig bij het groote banket, en ik was stil - wat echter niet opgemerkt werd, omdat de overigen, en de muzikanten niet het minst, al leven genoeg maakten. Ik peinsde er ook over hoe ik het den volgenden dag zou aanleggen: wat ik bij de vrienden voorgeven zou als reden dat ik niet mee naar huis ging; want wij hadden reeds bij de aankomst besloten dat wij tegen den avond van dien dag gezamenlijk naar Brussel reizen zouden. Het beste was maar, dacht me, om er voor uit te komen dat ik een bezoek bij de familie de V. ging brengen, waarna ik 't wel zoo inrichten kon dat ik den afgesproken trein miste.

Natuurlijk had mijn aanwezigheid met de dames op de congresvergadering, ofschoon zij nogal in de achterhoede bleven zitten, de belangstelling van sommigen gaande gemaakt. Er volgden eenige plagerijen op, zooals dat gewoonlijk het geval is; maar niemand wist wat er in mij omging, niemand giste, ofschoon er wel schertsend op gezinspeeld werd, wat ik mij van de kennismaking met het gezin van den senator voorstelde. Ik vertelde dus des

avonds bij de gezellige bijeenkomst in den Cercle libéral rondweg aan mijn reisgenooten, dat ik van plan was den volgenden dag weer naar Ostende te gaan, om er een bezoek af te leggen bij de familie de V. en er te blijven eten zelfs.

- Als ze je vragen, merkte er een op.

- Ik ben al gevraagd! zei ik.

Dan feliciteeren wij je, was het wederwoord, en drie personen drukten mij achtereenvolgens de hand.

Den volgenden morgen pakte ik mijn koffer, dien ik aan het station in bewaring gaf; en ik betaalde in het Hôtel de Londres, waar we gelogeerd hadden, in tegenwoordigheid van mijn vrienden mijn rekening, om hen in den waan te brengen dat ik werkelijk van plan was des avonds met denzelfden trein als zij te vertrekken. Doch ik speelde komedie, en overlegde bij mij zelven hoe ik mijn lessen inrichten zou, of ik boeken zou gebruiken, dan wel of ik wellicht zelf een boek zou schrijven, gelijk Fénelon deed. Met al die plannen en droomen vertrok ik naar Ostende. Ik liet er eerst de golven van de eeuwige zee eens om mij heen spoelen te midden van den heerlijken zonneschijn, en daarna ging ik op verkenning uit, om de villa te zoeken waar ik een bezoek brengen moest.

Ik vond het huis, dat aan den hoogen zeedijk lag, en ik moet bekennen dat het een zeer weldadigen

indruk op mij maakte. Ik zou er 's zomers willen wonen, en 's winters te Brussel, als ten minste de inkomsten evenredig waren aan de woning; en dan zoo ik Alex de goederen te Oostcamp gunnen, met al de paarden en honden en verder gedierte. Viermaal drentelde ik het huis voorbij; toen ging ik een paar nieuwe handschoenen koopen, van een half nommer kleiner dan die ik gewoonlijk had; daarna ging ik het landhoofd op, om me wat moed te laten inspreken door de spattende en bruisende golven die er onder door klotsten; ik vergat te ontbijten; - en zoo werd het eindelijk tijd voor mijn bezoek en trok ik op de fraaie villa af - wier naam ik verzwijgen zal.

Zoodra ik er vóór kwam, zag ik aan een der benedenramen een vrouwelijke gedaante. Ik meende dat het Albertine zou zijn; maar, toen de spiegelende ruiten mij toelieten goed te zien, bemerkte ik dat het een ander persoon was die ik kende - het was Jeannette, de heldin van de eerste invasie, met wie ik 's Zondagavonds door de stad Brugge had gereden. Die onverwachte verschijning deed mij schrikken, en zekere pijnigende vermoedens, in verband met de woorden die mevrouw de V. over de dronken keukenmeid geuit had, ontnamen mij den moed om aan te schellen, Maar toch... men had mij gezien, en indien ik nu terugging, zou ik een dwaas figuur maken, en mijzelven verraden natuur-

lijk. Ik deed dus eerst nog of ik wat aan mijn handschoenen te schikken had, en toen nam ik een kloek besluit, en rukte aan de belknop. Een huisknecht deed open Ik vroeg of de dames thuis waren. Maar ééne dame is er thuis, zei hij, en hij liet mij in een achterkamer. Ik merkte dat er een vrouwelijk wezen was, en ik maakte mij reeds gereed om heel diep te buigen, toen ik plotseling tegenover een dienstbare stond, tegenover Jeannette.

- Gij hier? vroeg ik. Woont gij hier?

- Ja, zei ze. Ik ben de kamenier van freule de V., meneer!

- En de freule?

- De barones en de freule zijn niet thuis. Zij hebben mijn belast u te ontvangen.

- U belast, Jeannette?

- Om u te ontvangen. Mevrouw wenschte eerst dat ik het in de keuken zou doen, maar de jonker en wilde dat niet hebben.

- En de freule?

- Is verschrikkelijk kwaad op mijn, en zegt dat ze mij niet meer en wil zien.

- En wat zegt ze van mij?

- Ze heeft tranen geweend, meneer! Ze heeft gezegd, dat gij u onbetamelijk gedragen hadt.

- Waar wat heb ik dan misdaan? Ik heb met u door de stad Brugge gereden. Dat is alles. Ligt daar kwaad in?

- Neen, dat heb ik al gezegd! We zijn 's avonds wel te laat thuis gekomen; want door 't gewoel hebben we den trein gemist, en toen hebben we den nachttrein genomen, en daardoor had de keukenmeid - want dat was die andere die bij ons was - wat te veel brandewijn gedronken. Toen hebben we een vermaning gekregen van Mevrouw, en de keukenmeid is brutaal geweest, en heeft gezegd dat een Ollander de schuld van alles was, en ze is den volgenden morgen weggejaagd. Maar ik heb mij stil gehouden, en alles opgehelderd, en gezegd dat het onze schuld niet en was.

- En hebt gij dus mijn naam genoemd en verteld dat ge met mij uit geweest zijt; er op gesnoefd misschien?... Foei, Jeannette, is dat het loon voor mijn vriendelijkheid?

- Ik verklaar u bij God, meneer, dat ik uw naam niet genoemd heb; want wij kenden u niet, en ik heb u vóór en na Zondag nooit gezien dan op dat oogenblik.

- En hoe weet men dan hier dat ik de man was die u vriendelijk en voorkomend behandeld heb?

- Dat is mij onbekend; maar gistermiddag zijn zij er mee thuis gekomen. De jonker was er vol van, en de baron heeft gezegd dat men op reis nooit kennis meer mocht maken.

De jonker was er vol van, zei Jeannette. Hij moest dus de zaak uitgebracht hebben, en er ging mij daarom plotseling een licht op.

- Kan ik te Oostcamp, in het park, iemand gezien hebben die Zondag ook in uw gezelschap was? vroeg ik.

- Ja, zei ze, dat is mijn vrijer, en als *die* u gezien heeft, dan heeft hij alles aan den jonker verteld!

- Maar dat mocht hij doen! zei ik. Ik ben me van geen kwaad bewust.

- Dan kan hij er wel kwaad van gemaakt hebben, zei het meisje; want toen gij weg waart, heeft hij me erg onderhanden genomen, meneer.

- Nu dan, en wat moet ik doen? riep ik gramstorig uit.

- De visite niet te lang maken, zei Jeannette; want Baptiste heeft last, als het te lang duurde, om u uit te laten.

- Dus? vroeg ik.

- Dus moet gij heengaan, en mij ook maar met vrede laten; want ik heb huwelijksplannen.

- Nu, zei ik, ik eerbiedig ze. Ik had je bij het afscheid een kus willen vragen; dan had ik tenminste óók wat gehad. Maar nu, allons, ik gal... Er is echter één zwaarigheid! Ik weet niet of ik voor de familie een kaartje moet achterlaten of niet; want mijn bezoek geldt eigenlijk haar.

- Ja goed, zei Jeannette. Laat uw kaartje maar achter; want ze zijn uw naam vergeten. En zet er p.p.c. op.

Ik nam een kaartje uit mijn tasch, lei er een nijldige vouw in, smeed het op de tafel, en vertrok.

Nauwelijks was de deur achter mij gesloten, of zij werd weer geopend.

- Waar gaat u heen? klonk een stem.

- Naar het station.

- Dan wil ik toch even afscheid van u nemen; want ik stel er prijs op om als vriend van u te scheiden. U is zonderling behandeld; maar u hebt het verdiend!

- Hozoo? vroeg ik, terwijl ik stoutweg voor den spreker ging staan, die niemand anders was dan Alex de V.

- U hebt nogal vrijmoedig geleefd met de derens uit Oostcamp. U hebt er mee door de stad gereden, gemaakt dat zij te laat aan den trein kwamen, hen te veel brandewijn laten drinken, en meer van die dingen, die ik u wat de feiten zelf betreft niet kwalijk neem; want ik zou ze mij in een vreemd land bij zulk een feest misschien ook veroorlooven.

- Maar wie vertelt u dat alles? vroeg ik.

- Dat heb ik gisteren morgen te Oostcamp gehoord.

- Van den man die u wat voorgelogen, tenminste alles sterk overdreven heeft, omdat hij, de vrijer van Jeannette, jaloersch op mij was?

De jonge edelman dacht een oogenblik na; hij haalde bedenkelijk zijn schouders op.

- Ik verzeker u dat het zoo is, zei ik. Ik heb niets gedaan wat ik mij bij dergelijke gelegenheid niet altijd zou durven veroorloven. Ik heb die menschen laten meerijden in mijn rijtuig en laten meerijden in den trein, ofschoon ik het recht had gehad om mij over hun invasie te beklagen en hen te weren.

- Dan spijt het mij dat het zoo geloopt is, zei de jonge baron.

- Mij ook, hernam ik zoo onverschillig mogelijk.

- U hebt u tenminste tegenover mijn familie beleefd en voorkomend gedragen. Zij had reden om uw vriendelijkheid dankbaar te aanvaarden. Maar u begrijpt, zoo vervolgde hij, nu het ruchtbaar geworden is dat u den eenen dag met mijn zuster uitgaat, en den anderen dag met haar kamenier, dat u in het gezelschap van mijn zuster niet meer verschijnen kunt.

- Dat begrijp ik volkomen, was mijn antwoord. Ik ga dus Ostende zoo spoedig mogelijk uit. Daar rijdt juist een omnibus naar den trein. Adieu, - en voldoe aan een verzoek: geef uw familie eenige ophelderingen!

- Dat beloof ik u, zei hij: want het spijt mij werkelijk.

Ik stapte op den trein, en kwam in Brugge terug, veel vroeger dan mijn reisgenooten mij verwacht hadden.

- Nu reeds hier? riepen zij. Je bent op een avontuur uit geweest, en dat is zeker mislukt?

- Ja, antwoordde ik, ik ben een ongelukskind; want mij is een groote ongerechtigheid wedervaren.

Even maagdelijk als ik gekomen was, ben ik daarop in hun onderhoudend gezelschap weer naar Holland gereisd.

Zij informeerden inmiddels zeer druk, en om aan hun belangstelling te voldoen, heeft een mijner vrienden het verhaal van mijn avontuur op papier gezet. Hij heeft mij evenwel plechtig beloofd dat hij de namen verzwijgen zou.

September 1884.

Hoe grootvaders broer uit den Oost weerkeerde

door dr Maurits Sabbe.

Wel twintig keer heeft grootvader mij deze geschiedenis verteld en telkens heeft ze mij wonderlijk ontroerd. Grootvader, in den handel en den kommer der werkelijkheden oud geworden, was geen man van verbeelding en onder zijne eenvoudige woorden zag men steeds de vertrouwbare waarheid liggen, als den vasten bodem onder het klare water van diepe beken. Vooral toen hij déze geschiedenis ophaalde, kreeg zijne stem een innigen waarheidsklank, die mij bij oogenblikken als een huivering gansch doordrong.

- 't Is me leed, dat ik verplicht ben aldus over mijn eigen bloed te spreken, - zoo begon hij gewoonlijk - 't is me bitter leed. Mijn oudste broer, - God gedenke zijne ziel - mijn broer Arie was

een verloren zoon, een geesel voor zijne ouders. Werken zat er niet in. Geld verbrassen in liederlijk gezelschap, schande werpen op zijn naam, het vaderlijk gezag sarren, dat alles was dagelijksch vergrijp bij hem. Toen ik het waagde hem een broederlijk, hartelijk vermaan te geven, zeide hij mij, dat hij oud en groot genoeg was om te weten wat hij doen en laten moest, en schimpte toen met mij, gedwee, mak schaapje. De jongen was verblind. Moeder hoorde ik hem dikwijls zeggen, dat hij haar nog bloed zou doen weenen. Vaders lankmoedige lijdzaamheid was op zekeren dag uitgeput en mijn baldadigen broer werd het ouderlijk huis ontzegd.

Deze verbanning, waarmede vaders bespot en beleedigd liefdegevoel zoolang gearzeld had en waarvoor moeder schrikte als voor den dood, maakte op mijn broer niet den minsten indruk 'Blij, dat hij weg was,' tergde hij; 'lang wist hij het al, dat zij hem de straat op wilden verstooten.'

Nog eenige dagen bleef hij thuis. Vader had nog maar, bleek en bevend, het hooge woord uitgesproken, of hij scheen in zijn besluit te wankelen. Eene enkele beweging van berouw van wege mijn broer zou alles weer goed gemaakt hebben. Moeder smeekte Arie, dat hij vader om vergiffenis zou vragen, en vader zelf scheen als naar die vraag te hunkeren. Arie bleef echter norsch-koppig en in

zijn dolzinnigheid ging hij zich bij een ‘zielenverkooper’ aanbieden om bij het Nederlandsch Indische leger ingelijfd te worden.

Het was alsof er iets brak in mijn hart, toen ik op het onverwachts mijn broer, met zijn hoed op en een reiszak in de hand, de eetzaal zag binnentreden en vader en moeder met schamperheid hoorde toesarren, dat ze nu maar blij konden zijn, dat ze nu van hem zouden ontslagen worden, wat ze al zoo lang wenschten, dat hij naar den Oost trok. Met een hevigen ruk bonsde hij de kamerdeur toe en trok met luid hoongelach het huis uit.

Langen tijd bleven vader en moeder toen onbeweeglijk en sprakeloos; het was alsof de slag, die hun daar toegebracht werd, hen met pijnlijke nasidderingen verlamde. Ik gevoelde mij benauwd en had de ontzettende stilte daar wel willen onderbreken, doch te vergeefs zocht ik naar woorden. Ik had willen opstaan en mijn broer achternalooopen, doch ik was als aan den bodem vastgeschroefd. Eindelijk schoten moeders oogen vol zware, blinkende tranen; ze nam, steeds zwijgend, haar zakdoek om zich de wangen af te drogen. Toen hief vader eensklaps het hoofd op en zeide, kort maar beslist:

- Vrouw, ik wil niet dat hier geweend worde! Hij, die daar wegging, is ons kind niet meer, hij is ons van nu af aan zoo vreemd als de straat. Ik wil

niet, dat er ooit over gesproken of om getreurd worde. Ik *wil* het niet.

Nu was het wel te hooren, dat vaders wil onwankelbaar als een rots was geworden. Moeder bleef zwijgen en boog het hoofd met een smartvollen trek op het gelaat, die getuigde tegen welken prijs haar gescheurd hart zich onderwierp.

Een vreemde onrust waarde dien ganschen avond rondom mij. Ik vreesde den luiden klank van mijn stappen in de holte van ons ouderwetsch, groot huis. De trillingen der droeve avondklokken op de naburige St. Jacobskerk gingen door mijne ziel als een gehuiver. Steeds bedrukt zwijgend nutten wij ons avondbrood. Alleen de eikenhouten kast onderbrak met haar ontzenuwend, beangstigend gekraak de sterfhuisstilte, die in de ruime zaal, vol geheimzinnige schemeringen, heerschte.

Moeder liet vader dien avond eerst naar boven gaan en toen hij nauwelijks de trap op was, kwam ze mij gejaagd haastig en omzichtig toefluisteren:

- Toe, jongen, open het nachtslot, en de grendels van de voordeur, voor ge slapen gaat. Ga stil, dat vader het niet hoore.

Ik begreep toen moeders bedoeling niet en vroeg:

- Waarom het nachtslot en de grendels openen?

- Och, zeide ze toen. 't Is de eerste keer, dat

Arie niet onder ons dak zal slapen en moest zijn moeder nu de deur gegrendeld laten, dan keerde hij vast nooit meer weer...

Toen ik hoorde, dat moeder het zoo meende, ging ik naar de voordeur. In dezen tijd nam ik echter dit heerlijk bijgeloof harer moederliefde zeer sceptisch op. Ik ging naar de deur om moeder te paaïen en opende het nachtslot niet. Beneden aan de trap was ze mij zonder licht blijven wachten om zich te vergewissen of alles in orde was. Terwijl ik haar dan voorloog, dat de grendels opgeschoven waren, gaf ze mij zwijgend een kus en ik voelde op mijn wangen de lauwe vochtigheid van de nieuwe stille tranen, die ze stortte.

Nu liepen er maanden, jaren voorbij zonder dat we iets van Arie vernamen. Ik had steeds gehoopt, dat wij eens een brief van hem zouden ontvangen hebben, doch niets kwam bewijzen, dat Arie's halsstarrige wrok verzwakt was, niets kwam ons berichten of hij het ginder ver goed of kwaad had.

In vaders bijzijn spraken moeder en ik nooit over Arie, wij wisten, dat hij het niet zou geduld hebben. Doch toen ik met moeder alleen was, haalden wij al onze herinneringen aan Arie op en deden hem weer als met een weemoedvol genot om ons heen leven. Alles wat ik toen in boeken en nieuwsbladen over Indië las, moest ik moeder ver-

tellen, en toen ik haar dan zeide hoe de zon ginder kan laaien op die dorstlanden, welk gevaarlijk gedierte ginder in de dichte wouden gluipt en sluipt, hoe bloedig soms tegen de wederspannige inboorlingen geworsteld wordt, dan zag ik telkens op haar aangezicht weer dien zelfden smartelijken trek, die mij op den dag van Arie's vertrek zoo getroffen had. Veel van hetgeen ik las, verzwegen ik haar voortaan en sprak op den duur bijna uitsluitend over Arie's verleden thuis. Wij dachten, moeder en ik, dat Arie, buiten vader om, nog alleen aan ons beiden toebehoorde. Vader liet althans nooit blijken, dat hij nog aan Arie dacht.

Nu viel het eens voor, dat mijne ouders en ik op een grijzen Zondagachternoen in de voorkamer zaten. Vader en moeder speelden, steeds even woordgierig, eenige boompjes jas en ik keek gedachtenloos door de groene horretjes onze straat op, - de schreiensdroeve Naaldestraat met haar lange blinde muren en huizen, groot en eenzaam als kloosters.

Geen ziel was op den weg, slechts een verlaten hond scheerde langs de huizen.

Toen ging er in de verte een dronkemansgebral op, vermengd met den schellen klank van een trekorgel. Het gerucht naderde, luid galmend tegen de huizen der kerkstille buurt, en toen hoorden wij duidelijk den toenmaligen straatdeun, waar de harmonica doorheensnikte en-jankte:

‘Ha! ha! ha! Mijn lief is naar den Oost,
En ik zit hier nu zonder troost...’

Ware er toen plotseling een zwaard door het hart mijner ouders gegaan, ik had ze niet erger ontdaan gezien. Moeder brak in hevig traangesnik los en vader stond opeens recht; zijn beenderig dor gelaat was bleek als de dood en 't scheen me, dat ook hij ging weenen, doch ijlings verliet hij de kamer en kwam er van den heelen namiddag niet meer weer. Toen wisten moeder en ik, dat Arie toch niet, buiten vader om, aan ons beiden alleen toebehoorde.

Moeder vooral was innerlijk gelukkig deze ontdekking gedaan te hebben. Vaders wil was voor haar steeds een wet waaraan ze zich slaafs onderwierp, wat het haar ook kosten mocht. Doch nu had ze gemerkt, dat vaders hardvochtige wrok tegen Arie zoo onverwachts gewankeld had en ze dorst afkomen met een verzoek, waarover ze mij reeds herhaaldelijk gesproken had, doch waarmede ze tot nogtoe bij haren man niet had durven aankomen. Ze vroeg vader, heel schuchter, als een smeekbede, of hij bij het Nederlandsch koloniaal bestuur niet eens vragen wou hoe het hun zoon ginder ging. Doch nu bleek het, dat het gevoel vader slechts gedurende een enkel onbewaak oogenblik week gemaakt had. Toen moeder hem

hare vraag stelde, beheerschte hij zich weer volkomen en zijn antwoord luidde, koud en afwijzend:

- Op den avond van zijn vertrek heb ik u gezegd, dat hij mij zoo vreemd was als de straat, dat is hij mij gebleven en ik wil, dat hij het u ook zij...

En moeder onderwierp zich weder lijdzaam en gedwee.

Toen gingen weer jaren voorbij, steeds zonder woordje nieuws over Arie aan te brengen. Doch nu gebeurde iets wonderbaars, iets, dat ik nooit zou geloofd hebben, ware 't mij zelf niet overkomen. Een wreed, bangelijk iets was het, dat ik niet meer zou wenschen te beleven.

Ik was naar bed gegaan en ingeslapen, toen ik opeens de huisbel hoorde rinkelen. Ik stond op en ging naar de voordeur. Het nachtslot deed ik krassend verspringen, de grendels verschoof ik en opende op een kier. Nog voor ik kon kijken wie gescheld had, voelde ik de deur open duwen, een lauwe lucht kwam tegen mij aanstroomen en, rakelings langs mij voorbij, met zekeren stap, zag ik mijn broer, mijn broer Arie, den huisgang sprakeloos instappen. Mijn broer was 't, zoo zeker als ik hier sta; Arie, lang en mager, met zwarten puntbaard om het wasgele aangezicht... Hij groette me niet, keek me niet aan, maar ging, bekend met den weg, de lange gang door, de trap op, die naar de

slaapkamer onzer ouders leidde. Ik zag hem daar voor me gaan, ik hoorde zijne hand schuiven langs de trapleuning. Ik hoorde de trap kraken onder zijn tred... En toen vernam ik niets meer.

's Morgens toen ik ontwaakte kwam de herinnering aan dat nachtvisioen mij zoo tastbaar duidelijk voor den geest, dat ik mij wezenlijk afvroeg of dat alles nu werkelijk gebeurd was of slechts een droom was geweest. Gestadig bleef dat beeld van mijn weerkeerenden broeder mij voor de oogen en, hoe sceptisch ongeloovig ik op het punt van droombeteekenis en geestverschijningen ook was, gevoelde ik toch een zekere onrust in mij. Trots me zelf dacht ik verscheidene malen met een half bewust gevoel van wroeging aan moeders verzoek om de deur te ontgrendelen op den avond van Arie's vertrek en ik was vast besloten haar niets over mijn nachtgezicht te vertellen.

Doch na het ontbijt, zoodra ik met moeder alleen was, boog ze zich tot mij en zeide met lage, ingehouden stem, aangedaan en geheimzinnig:

- Jongen, uw broer is hier te nacht geweest.

Een rilling voer me toen door het lichaam en met angstig opengespalkte oogen staarde ik moeder aan.

- Ik verzeker het u, Arie is hier geweest. Zoo midden in den nacht hoorde ik de trap kraken onder den druk van stijgende voetstappen, de

kamerdeur ging open en, ofschoon het pikdonker om mij was, zag en erkende ik het bleeke aangezicht van onzen Arie. Ik verzeker het u, het was geen droom, want zóó kan een mensch niet droomen... Hij kwam bij ons bed staan, langs mijn kant, en hij lachte mij stil bedrukt en minnelijk smeekend aan. Toen legde hij een vinger op den mond en wees naar vader als om te beduiden, dat wij hem niet mochten wekken. Ziet ge, het was voor mij alleen, dat Arie gekomen was. Hij boog zich over mij en aaide mijn wangen en mijn hals... Kon dat wel een droom zijn? Ik voelde zijne handen mij aanraken, brandend warm. Hij ontblootte mijne borst, vlijde zijn hoofd daar neer en begon toen als een heel klein kindeken zijn dorst te lesschen, gulzig en gejaagd als een, die in langen langen tijd geen druppel vocht over de lippen kreeg en thans aan verboden bronnen dronk.

Met beklemde borst had ik moeder aangehoord. Nu vezelde zich in mij het geloof vast, dat mijn nachtelijk wedervaren en de wonderbare voortzetting er van bij moeder geenszins een begoocheling of een droom was geweest. Mijne onbestemde onrust veranderde in een licht koortsige benauwdheid. Elk oogenblik meende ik voetstappen achter mij te hooren verschuiven. 't Was alsof er rondom mij iets geheimzinnigs aan 't leven was gegaan, iets dat aan mijn zintuigen ontsnapte, doch

mij bij wijlen innerlijk, vluchtig deed oprillen. Nu kon ik het niet meer zwijgen; ik zeide aan moeder, dat ik Arie binnengelaten had.

- Om de liefde Gods, jongen, is dat waarheid?

- Moeder, ik vraag mij af hoe waarheid dan wel zijn moet, zoo dit van nacht geen waarheid was...

Ik vertelde haar in al de bijzonderheden mijn wonderbaar nachtgezicht. Terwijl zij naar mij luisterde stonden hare oogen roerloos strak als van iemand, die in de wijde verte ziet. Met de diep ernstige stem der gewisse zekerheid zeide ze me toen:

- Ik verzeker het u, jongen. Arie zal gestorven zijn. Zijn geest is tot ons gekomen om ons te verwittigen. Schud het hoofd niet, jongen, sprak ze toen ik een gebaar van ontkenning maakte, meer om haar te stillen dan uit ongeloof. Arie is dood en voor zijn verscheiden is hij bij zijn moeder met dorstige lippen het tekort harer liefde komen halen...

Moeder weende niet toen ze aldus sprak, het was alsof nu op haar smartgelaat de glans der zaligheid lichtte. Als een opstandeling wierp ze eensklaps de gedweë onderwerping aan vaders wil van zich af en beslist sprak ze:

- Ik wil weten hoe mijn kind gestorven is. Ik wil alles weten van Arie. Ik wil voor hem doen wat voor een dood kind moet gedaan worden.

Moeder beval mij toen uit haar naam aan het Nederlandsch Ministerie van Koloniën om inlichtingen te schrijven. Slechts toen mijn brief weg was vertelde zij alles aan vader.

De weken, die nu volgden, waren folterend lang. Nooit was de stille vrede tussen mijne ouders gestoord geworden, maar nu scheen ze werkelijk uit te zijn. Vader was vreeselijk boos over moeders handelwijs, zij zou hem bespottelijk gemaakt hebben in de oogen van de wereld en van dien 'nietdeug', die zich nu zou gaan inbeelden, dat zijn vader hem achterna liep. Toen moeder hem de wonderbare verschijning van Arie weer voorzegde, zeide hij, dat hare zinnen dwaalden of, erger nog, dat ze met mij overeengekomen was om hem die praatjes te doen slikken. Moeder hield hardnekkig vol in het verdedigen van haar heiligste liefderecht. Veel woorden wierp ze niet tegen vaders verwijtingen in, maar voortdurend herhaalde zij hem, dat het einde alles zou uitwijzen.

Het einde wees het uit.

Moeder, die nu iedere ronde van den briefdrager bewaakte, gaf op een avond het officieel antwoord op hare vraag aan vader over, met smartelijke gelatenheid zeggende:

- Daar is het stuk... Alles is volbracht.

Het koloniaal bestuur berichtte, dat mijn broer voor twee maanden aan de gele koorts bezweken was.

Een plotselinge bleekheid ging over vaders aangezicht en, wat hij toen poogde om zich te beheerschen, zijn wrok brak aan stukken als een broos rijsje en sprakeloos bleef hij een lange wijle voor zich uit staren met oogen waar groote tranen in opsidderden.

Moeder prevelde een doodengebed. Ze stak eene waskaars aan tot lafenis van Arie's ziel, - wat ze sedert haar nachtgezicht reeds iederen avond gedaan had Toen de lange vlam met haar vunzigen rookwalm weifelend opleefde, zeide vader met stille stem, moeders handen vastnemende:

- Hem zij alles vergeven... Dat zijne ziel in vrede ruste.